

2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад: навч. посіб. / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 232 с.
3. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / А. Я. Коваленко. – Т.: Видавництво Карп'юка, 2001. – 284 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
5. Квитко І. С. Термін в научному документі / І. С. Квитко. – Львів : Вища школа, 1976. – 128 с.
6. Кусько К. Ф. Лінгвістика тексту за фахом. Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі: [кол. монографія] / К. Ф. Кусько. – Львів : Світ, 1996.
7. Лучкіна Л. Ф. Формування фахового словника в майбутніх учителів технічних спеціальностей / Л. Ф. Лучкіна // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2002. – № 3. – С. 28 – 36.
8. Ляховицький М. В. Методика преподавания иностранных языков / М. В. Ляховицький. – М. : Высшая школа, 1981.
9. Семенчук Ю. О. Вивчення термінологічної лексики в курсі ділової англійської мови / Ю. О. Семенчук // Іноземні мови. – 2003. – № 3. – С. 39 – 51.
10. Черноватий Л. М. Переклад англомовної технічної літератури: навч. посіб. / Черноватий Л. М., Карабан В. І., Омелянчук О. О. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 296 с.
11. Bernard D. Seal. Vocabulary learning and Teaching. – Teaching English as a Second or Foreign Language / Bernard D. Seal. – Boston : Heinle & Heinle Publishers, 1991.
12. Robert W. Blair. Innovative Approaches. – Teaching English as a Second or Foreign Language / Robert W. Blair. – Boston : Heinle & Heinle Publishers, 1991.

УДК 378.147

Биконя О. П.

докторантка Київського національного
лінгвістичного університету

ФОРМИ ТА ВИДИ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті здійснено аналіз різних видів і форм самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей.

Ключові слова: види, форми, самостійна позааудиторна робота, англійська мова, студенти економічних спеціальностей, вищий навчальний заклад.

Биконя О. П. Формы и виды самостоятельной внеаудиторной работы по английскому языку в экономическом высшем учебном заведении. В статье проанализированы виды и формы самостоятельной внеаудиторной работы при изучении английского языка студентами неязыковых специальностей.

Ключевые слова: формы, виды, самостоятельная внеаудиторная работа, английский язык, студенты неязыковых специальностей, высшее учебное заведение.

Bykonya O. P. Forms and prospects of self-study extracurricular activities in English at higher educational establishments of Economics. The article gives an interrelation of main aspects, forms and prospects of self-study extracurricular activities in English at universities of Economics.

Key words: forms, prospects, self-study, extracurricular activities, English, students of economical specialties, higher educational establishments of Economics.

Актуальність проблеми організації самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей зумовлюється низкою чинників.

По-перше, необхідністю теоретичного переосмислення та якісного оновлення системи професійної підготовки студентів економічних спеціальностей з англійської мови у зв'язку з реаліями і вимогами сучасної освіти, з розвитком економіки. Системоутворюючим чинником тут виступають цілі й зміст професійної підготовки економіста нового типу, а усвідомлення ролі англійської мови – мови міжнародного спілкування для майбутньої професійної діяльності створює підґрунтя для їх навчання впродовж усього життя.

Отже, необхідність якісного оновлення процесу підготовки майбутніх економістів з англійської мови з урахуванням сучасних вимог є *першим чинником*, який зумовлює актуальність нашого дослідження.

По-друге, значні можливості у формуванні готовності і прагненні майбутніх економістів до постійного самовдосконалення і самоосвіти відкриває **самостійна робота** (СР), яка не лише сприяє оволодінню англомовною комунікативною компетентністю, а й забезпечує студентів досвідом самостійної навчальної діяльності, що особливо актуально в умовах реалізації положень Болонської декларації, коли в системі навчання у ВНЗ збільшується роль *позааудиторної самостійної* роботи (СПР).

Питання організації самостійної навчальної роботи у системі освіти постійно знаходяться в сфері інтересів дослідників. У дидактичній і методичній літературі розглядали: дидактичні засади організації СР з іноземної мови студентів ВНЗ (М. І. Смирнова 2005); педагогічні умови організації СПР студентів економічних спеціальностей (Л. В. Онучак 2002); організацію СР студентів ВНЗ в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій (Н. І. Бойко 2008); організацію СР майбутніх учителів з формування англомовної

комунікативної компетенції (І. П. Задорожня 2011); проблему організації СР у навчанні іноземних мов вивчали R. L. Allwright 1989, G.M. Blue 1994, L. Dickinson 1987, 1992, 1995, E. Esch 1996, I. Gathercole 1990 та інші.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідження різних аспектів самостійної навчальної роботи студентів є однією з важливих проблем педагогічної теорії та практики. Звідси, СР майбутніх економістів з англійської мови має бути спрямована не лише на формування англомовної комунікативної компетентності, а й на розвиток навичок, умінь і прагнення здійснювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність, необхідну для розвитку автономії студентів.

Мета статті – визначити форми та види СР студентів економічних спеціальностей при вивченні англійської мови (АМ).

Передусім, СР дає можливість побудувати своє навчання за принципом індивідуального розвитку (Л. В. Онучак (2002), М. І. Смирнова (2005), І. П. Задорожня (2011)), *створює* сприятливі умови для формування англомовної комунікативної компетентності, оскільки *передбачає* запропоновані викладачем та обрані студентом методи, прийоми, засоби відповідно до індивідуальних потреб, можливостей, уподобань, обмеження навчального аудиторного часу у ВНЗ, а також *враховує* психологічні особливості студента й обов'язкові умови інтенсивності вправ для оволодіння іноземними мовами. Та, насамперед, самостійність у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів, у яких значна частина навчального часу виділена на самостійну роботу студентів. За таких умов логічно звернутися до позааудиторної роботи студентів як одного з важливих джерел задоволення пізнавальних потреб і як засобу підтримки й подальшого розвитку навчально-професійних мотивів вивчення АМ. При обмеженні навчального аудиторного часу, а також з урахуванням психологічних особливостей студента й обов'язкової умови інтенсивності вправ для оволодіння цих знань, виникає необхідність навчати студентів самостійно працювати в позааудиторний час.

Організація СР здійснюється на основі таких засад:

1. СР – це безперервний процес, під час якого відбувається як освіта, так і виховання студентів, який не має фіксованих термінів завершення і який послідовно переходить з однієї стадії в іншу.
2. СР передбачає як самостійний вибір студентів, так і певні зобов'язання, пов'язані з системою навчання (виконання тих чи інших навчально-виховних завдань, проведення досліджень тощо).
3. СР виступає одним з факторів формування мотивації навчання АМ. Вона – це не тільки стимулятор навчання, але й результат сприйняття ефективності цього процесу тим, хто навчається.
4. СР є основою розвитку індивідуальності студента. Вона спрямована на всебічний розвиток особистості, що відбувається лише за умови її залучення в різноманітні види діяльності, дозволяє реалізувати студентам свої нахили, здібності, інтереси.
5. СР – це важлива складова формування особистості майбутнього фахівця економічної галузі, що спрямована на забезпечення її потреб у творчій самостійній діяльності, у професійному самовизначенні, стимулюванні її творчого самовдосконалення.
6. СР – один з інструментів комунікативної активності, що виражається в міжособистісній взаємодії тих, хто спілкується АМ, дозволяючи більш досконало досліджувати форми і види індивідуальних дій, що призводять до об'єднання студентів у колектив, встановлення позитивних емоційних контактів.

СР вищої школи здійснюється за допомогою різних форм і видів. Філософське розуміння поняття “форма” є складовою загальної категорії “зміст і форма”, які перебувають у взаємозв'язку: зміст є стороною цілого, що визначає єдність усіх складових об'єкта, його властивостей, внутрішніх процесів, зв'язків, суперечностей і тенденцій, а форма є способом існування й вираження змісту. Термін “форма” вживається також для визначення внутрішньої організації змісту й тому пов'язаний з поняттям “структура” [5]. Тобто форми позааудиторної роботи залежать від її змісту. І, навпаки, згідно з формами та видами позааудиторної роботи, що використовуються, можна визначити, яким змістом вона наповнюється.

О. О. Гаврилюк та М. В. Мельник виокремлюють такі форми позааудиторної роботи, як індивідуальні, групові та масові. О. О. Гаврилюк [1, с. 4] під індивідуальною роботою розуміє самостійну діяльність окремих студентів, спрямовану на самовиховання, на виконання завдань викладача та доручень студентського колективу. Групова робота охоплює порівняно невелику кількість студентів і сприяє виявленню та розвитку інтересів і творчих здібностей, сприяє поглибленню знань з дисципліни, збагачує інформацією, формує професійно значущі вміння та навички. Групова СР має цільовий характер, тобто припускає наявність певної загальної мети та спільних інтересів. Масові форми роботи належать до числа найпоширеніших у вищих навчальних закладах. Вони дуже різноманітні, і, порівняно з іншими формами позааудиторної роботи, мають перевагу в тому, що розраховані на одночасне охоплення великої кількості студентської молоді. Формам масової позааудиторної роботи властиві такі особливості, як яскравість, урочистість, великий емоційний вплив. Ці форми в основному мають як пізнавальну, так і розважальну спрямованість і мають широкі можливості для активізації діяльності студентів. Під організаційно-педагогічними формами позааудиторної роботи вищої школи, поряд з її структурними компонентами, такими як мета, зміст, функції, науковець розуміє види, способи організації студентів і педагогів для спільної діяльності у позааудиторний час, а також конкретні пізнавальні акції, розраховані на масову або диференційовану студентську аудиторію. Під час вибору тематики СР необхідно враховувати зміст професійної підготовки майбутніх економістів, тобто зміст позааудиторних завдань з англійської мови має варіюватися.

Види позааудиторної роботи, що забезпечують високі результати, повинні мати такі характеристики:

- інформативність і змістовність, які сприяють реалізації практичних і загальноосвітніх цілей СПР;
- комунікативна спрямованість: усі види СПР мають забезпечувати користування АМ як засобом одержання і передачі інформації в типових природних ситуаціях ділового спілкування;
- ситуативність: переважна більшість видів СПР має включати низку ситуацій, які є предметним фоном і стимулом до цілеспрямованих вчинків;
- орієнтація завдань на підвищення активності студентів;
- емоційність форм і способів реалізації, що сприяє підвищенню інтересу студентів до діяльності.

М. В. Мельник у своєму дослідженні [4] підкреслює, що ефективними засобами, що сприяють творчій самореалізації студентів, є система групових, індивідуальних і масових форм діяльності, до участі в яких залучається максимальна кількість студентів. До індивідуальних форм СПР можна віднести: роботу з навчальною, довідниковою літературою, складання конспектів; роботу з електронними підручниками та посібниками; роботу в електронній мережі Інтернет; підготовку повідомлень, виконання вправ та завдань; складання та розв'язування кросвордів, ребусів, продумування і створення презентацій тощо. До групових форм СПР можна віднести: факультативні заняття з АМ; творчі ділові ігри; участь у проектній роботі тощо. До масових форм СПР можна віднести: науково-практичні конференції; олімпіади, конкурси, наприклад, на виконання кращого бізнес-плану, зустрічі з «майбутніми діловими партнерами».

Слідом за О. М. Шерстюк, Е. Г. Арванітопуло, І. П. Задорожною, в нашій роботі ми будемо поділяти СПР за кількістю учасників на *індивідуальні, парні, групові (індивідуально-групові), колективні, комбіновані* [2, с. 6].

Слід приділяти увагу як традиційним формам, так і нетрадиційним. Щоб краще розкрити особливості СПР з АМ у вищій школі, розглянемо окремі її аспекти.

1. Організаційні форми СПР зустрічаються в педагогічній практиці в різних модифікаціях і сполученнях. Позааудиторна форма складається з таких основних видів навчальної роботи: консультаційна робота; навчальна робота студентів у групах; СР студента.

Консультаційна робота відбувається при індивідуальному спілкуванні студента і викладача за допомогою комунікаційних інформаційних технологій. Основною метою консультаційної роботи є уточнення розуміння студентом положень навчальної дисципліни, в даному випадку АМ. У ході консультаційної роботи студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання з поясненнями певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування при виконанні певної групи вправ.

Навчальна робота у групах пов'язана з участю студентів у ділових дискусіях, мережних ділових іграх тощо, які відбуваються з використанням комунікаційних технологій. Метою навчальної роботи у групах є отримання навичок групової роботи та підвищення ефективності засвоєння знань під час активної взаємодії учасників навчального процесу.

СР студентів пов'язана з оволодінням встановленим обсягом знань і придбанням необхідних вмінь в АМ. СР має такі основні складові:

- засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни;
- оволодіння англомовною комунікативною компетентністю у різних видах мовленнєвої діяльності;
- виконання індивідуальних завдань.

До індивідуальних завдань, що виконуються під час СР, належать: аналітичні огляди ділових паперів (контрактів, договорів тощо), контрольні роботи, написання ділової кореспонденції, підготовка ділових презентацій тощо.

Залежно від змісту та способу подання інформації Л. В. Онучак [3] виділяє такі форми роботи зі студентами в позааудиторний час: теоретичні, практичні, комбіновані. Залежно від способу виконання завдань можна відзначити усні та письмові форми діяльності, які активно використовуються викладачами у роботі зі студентами в позааудиторний час.

2. Організація науково-дослідницької діяльності передбачає готовність майбутніх економістів до її здійснення, що передбачає володіння спеціальними технологіями навчання, діагностиками й критеріями виявлення рівня сформованості навчально-дослідницьких умінь. Навчально-дослідницькі вміння пов'язані зі здібностями аналізувати факти, формулювати проміжні й кінцеві цілі, виконувати усні та письмові вправи та завдання з АМ. У процесі формування навчально-дослідницьких умінь необхідно враховувати індивідуальні особливості студента (його індивідуальний психічний розвиток, вікові особливості, рівень розвитку інтелекту та ін.) [3].

3. Організація та участь у позааудиторних заходах – найменш описаний в літературі аспект, але який найбільше використовується в СПР, і містить у собі: опрацювання та аналіз літератури, роботу в групі, ділові ігри тощо.

Вчені розмежовують види СР відповідно до *характеру управління і контролю* за ходом їх виконання. Слідом за І. П. Задорожною, ми розрізняємо СПР, *безпосередньо керовані ззовні*; СПР, *частково керовані ззовні*; СПР, *керовані опосередковано*; СПР, *керовані студентом* [2]. У табл. 1. ми об'єднали ці види СПР студентів ВНЗ.

Таблиця 1

Види СПР студентів	
Характер управління СПР	Контроль за ходом виконання СПР
безпосередньо керовані ззовні	викладач визначає мету, завдання, шляхи їхньої реалізації, контролює процес і результат виконання
частково керовані ззовні	викладач визначає мету і завдання, даючи студентам відносну свободу щодо вибору шляхів, у тому числі із запропонованих, ходу виконання завдання, контролюючи його результат
керовані опосередковано	викладач ставить мету, визначає завдання, надає студентам свободу у виборі шляхів, методів, прийомів виконання завдання, але контролює результати цієї роботи
керовані студентом (автономні)	студент сам визначає мету, шляхи досягнення, контролює процес і результат виконання поставлених завдань відповідно до самостійно визначених критеріїв

Отже, використання різноманітних форм позааудиторної діяльності допомагає розкрити перед студентами значущість самостійного набуття знань, дає можливість відчувати цінність процесу навчання, як творчого процесу. СПР з АМ дає можливість залучити значну кількість учасників (особливо з використанням комп'ютерних мереж Інтернет), що дозволяє повніше та ширше вирішувати завдання професійного навчання та виховання. Наступним етапом нашого дослідження буде визначення цілей і принципів СПР студентів економічних спеціальностей у навчанні ДАМ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк О. О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи: дис... канд. наук: 13.00.04 / Гаврилюк Оксана Олександрівна. – К., 2007. – 205 с.
2. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки: [монографія] / Ірина Павлівна Задорожна. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ, 2011. – 304 с.
3. Онучак Л. В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Онучак; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. — К., 2002. — 200 с.
4. Організація і зміст позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін в професійно-технічних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник // Укладачі: Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський, М. В. Мельник. – Вінниця: Планер, 2005. – 184 с.
5. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навч. посіб. для студ. вузів. – [2-ге вид., випр. і доп.]. — Львів: "Новий Світ — 2000", "Магнолія плюс", 2003. — 544 с.
6. Шерстюк О. М. Картки для самостійної роботи учнів з французької і англійської мов / О. М. Шерстюк, Е. Г. Арванітопуло // Бібліотечка журналу "Іноземні мови. – К.: ЛЕНВІТ, 2007. – Вип.1. – 48 с.

УДК : 372.8:81'243

Кузло Н. М.

асистент Національного університету
водного господарства і природокористування (м. Рівне)

АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ВІДБОРУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ ТА СЕМАНТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті проаналізовано вправи навчальних видань з англійської мови для студентів будівельних спеціальностей на орфографічну та семантичну компетенції за тематичними циклами на основі критеріїв комунікативно орієнтованої методики формування лінгвістичної компетенції.

Ключові слова: орфографічна компетенція, семантична компетенція, лінгвістична компетенція, комунікативно-орієнтована методика.

Кузло Н. М. Анализ специфики отбора упражнений для формирования орфографической и семантической компетенции студентов строительных специальностей. В статье анализируются учебные упражнения на английском языке для студентов строительных специальностей на орфографическую и семантическую компетенции за тематическими циклами на основании критериев коммуникативно-ориентированной методики формирования лингвистической компетенции.

Ключевые слова: орфографическая компетенция, семантическая компетенция, лингвистическая компетенция, коммуникативно ориентированная методика.

Kuzlo N. M. Analysis of specificity of exercises' choice for formation of students' of building specialities orthographic and semantic competence. Exercises of educational editions in the English language for students of building specialities for orthographic and semantic competence according to thematic cycles on the basis of criteria of communicative-oriented methods of linguistic competence formation have been analyzed.

Key words: orthographic competence, semantic competence, linguistic competence, communicative-oriented methods.